

Utflyktsmål

I EMMABODA KOMMUN

GUIDE TILL KULTURMINNEN OCH ANDRA SEVÄRDHETER

måla Bökevaran
Moshultamåla
ndås Boda Tom
gård Långasjö Ud
Duvernåla L
Saleboda Ram
ramoen
Grönahult Hög
rstamåla Gus
Clättorp Afors Trollan
Antamåla Lu
Vissefjärda E
åla Stekarnemåla

Innehåll

- 4 UPPTÄCK KULTURARVET!
- 5 OM KULTURMINNEN, RIKSINTRESSEN M.M.
- 6 ALGUTSBODA SOCKEN
- 22 LÅNGASJÖ SOCKEN
- 26 EMMABODA SAMHÄLLE
- 30 VISSEFJÄRDA SOCKEN
- 40 BYGDENS HISTORIA
- 43 MILSTOLPAR
- 44 VILA VID DENNA KÄLLA...
- 46 ÄNGSLADOR
- 46 ODLINGSRÖSEN
- 47 UPPTÄCK NYA VÄGAR
- 48 CYKELLEDER
- 49 VANDRINGSLEDER
- 50 INTRESSANTA HEMSIDOR ATT BESÖKA

Upptäck kulturarvet!

VARÅGOD! En nyreviderad utgåva av den populära utflyktsguiden som gavs ut första gången 1973. Denna gång lyfter vi fram kommunens kulturminnen lite extra eftersom de är en så viktig del av vårt kulturarv. Kulturminnen och kulturmiljöer representerar vår gemensamma historia och är unika källor till kunskap och upplevelser. Största hotet mot kulturminnena är värden är glömska och okunskap. Därför presenterar vi här historien bakom 90 kulturmiljöer: milstolpar, varggropar, pestkyrkogårdar, kvarnar, glasbruk och mycket mera för att de ska kunna leva vidare i vårt medvetande.

Guiden begränsar sig inte bara till kulturmiljöer. En stor del av utflyktsmålen är av naturkaraktär – som till exempel isälvsbildningar, ängar med rik flora, ormgransbestånd, vackra utsiktspunkter – vilka också i hög grad är sevärda besöksmål.

HITTA TILL UTFLYKTSMÅLEN

Till er hjälp för att hitta alla utflyktsmål finns en karta längst bak i häftet samt GPS-koordinater till alla sevärdheter. Koordinaterna anges både i SWEREF 99 och WGS 84.

”Bøj ditt huvud! Träd försiktigt! Helig är platsen, där fädernas hägnande andar bo”

Alexander Slotte

Enligt Kulturminneslagen är det allas ansvar att skydda och vårda vår kulturmiljö. ”Såväl enskilda som myndigheter skall visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön”. Kom ihåg detta på varje plats du besöker. Rapportera gärna fel eller skador till närmaste hembygdsförening eller till Emmaboda kommuns växel 0471-24 90 00.

Njut av vår vackra natur samt historiens berömda vingslag!
STORT NÖJE!

VAD ÄR KULTURMINNEN EGENTLIGEN?

Kulturminnen är alla spår efter mänsklig verksamhet i vår fysiska miljö. Oftast förknippas kulturminnen med fornlämningar, byggnadsminnen och kyrkobyggnader, men i stora drag kan man säga att kulturminnen är byggnader/miljöer skapade och brukade av människan över tid.

VAR FINNS DET FORNLÄMNINGAR I EMMABODA?

På riksantikvarieämbetets hemsida kan man söka information om alla fornlämningar i Sverige. För hela Emmaboda kommuns del finns så mycket som 996 fornlämningar registrerade i fornregistret Fornsök. Här hittar man uppgifter om gravplatser, boplatser, runstenar, hällristningar, vägmärken, husgrunder och mycket annat. Kanske finns det lämningar du inte visste om i området nära din bostad? Gå in och titta närmare på <http://www.raa.se/cms/fornsoek/start.html>

Gärdesgårdar är en del av vårt kulturarv. En välbyggd gärdesgård är även ett robust och mycket vackert sätt att skydda djur och natur.

VAD BETYDER OMRÅDEN AV RIKSINTRESSE FÖR KULTURMILJÖN?

Riksantikvarieämbetet avgör vilka områden som är värdiga att klassas som riksintressen för kulturmiljön. Dessa områden är särskilt betydelsefulla för kulturmiljövården – även nationellt – och ska skyddas från påverkan och skador. Fyra områden i Emmaboda kommun är klassade som riksintresse för kulturmiljövården: Bökevara, Eriksmåla marknadsplats, Hovgård (Linnefors) och Kyrkeby-Klättorp-Udden. Du hittar dem i guiden.

VAD BETYDER OMRÅDEN AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRDEN?

Det är Naturvårdsverket som avgör vilka områden som är av riksintresse för naturvården. I Emmaboda kommun är tolv områden utpekade som riksintressen eftersom de representerar huvuddragen i vår regions natur. Dessa

områden ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. En del av kommunens riksintressen för naturvård ingår i denna guide. En översiktskarta samt beskrivningar av samtliga hittar du i kommunens översiktplan på www.emmaboda.se – sök på översiktplan.

NATURMINNEN ELLER NATURRESERVAT?

Enstaka särskilt värdefulla naturbildningar kan skyddas som naturminne. Det kan till exempel röra sig om mycket gamla träd eller flyttblock. Idag är tendensen dock en strävan efter att lyfta fram hela miljöer. Därför har naturreservat fått en allt viktigare roll. I Emmaboda kommun finns det tre naturreservat: Ekensberg vid Ekeboryd (3,6 hektar), Huvudhultakvarn (30 hektar) samt Lidahult (1,1 hektar). De två sistnämnda är även av riksintresse.

2

3

5

Algutsboda socken

1 MAJES GROTTA är en grottbildning under stora flyttblock i mycket blockrik skogsmark endast några hundra meter från gränsen till Ekeberga socken. Enligt sägnen ska en utstött piga ha bott här i den största grottan med sina barn.

N6297716 E538911

N56° 49'18" E15° 38'15"

2 DERAGÅRD är en intressant ensamgård (tyvärr i förfall idag) som köptes i början av 1890-talet av familjen Kreuger som sommarviste. Sevärd är också socknens bredaste stenvägg (ca 10 m) med sädesmagasin byggt ovanpå muren. Dessutom finns den s.k. stenvägen och en ofullbordad potatiskällare av väldiga dimensioner tänkt för ett planerat brännvinsbränneri. Deragårds fly och sjö är klassat som område med höga naturvärden.

N6295082 E538325

N56° 47'53" E015° 37'39"

3 LÖVSTA GLASBRUK i Västra Stamphult grundades 1895. Tillverkningen bestod av vanligt hushållsglas men på grund av ekonomiska bekymmer lades verksamheten ner redan år 1904. En del byggnader flyttades då till Boda glasbruk. Idag är det bara stengrunden från bruket och namnet på vägen intill, Lövstavägen, som vittnar om forna dagars liv och aktivitet på platsen.

N 6294755 E536359

N56° 47'43" E015° 35'43"

4 HÖGASKOG är kommunens högsta punkt, 233 meter över havet. Utsikten är delvis skymd av skog. På ängen finns källan som är känd som

Vilhelm Mobergs "Brudarnas källa" från romanen med samma namn.

N6293998 E530596

N56° 47'20" E015° 30'03"

5 RULLSTENSÅS som är belägen i Bodaskogsområdet, 1 km öster om Duvtorpet. Kallas omväxlande Algutsbodaåsen, Lindåsen och Vissefjärdaåsen, eftersom den följer Lyckebyån söderut genom hela kommunen. Här är den ca 15 m hög med en gammal väg uppe på själva åsen. (På kartor från 1690-talet är vägen markerad men är antagligen betydligt äldre)

N6291007 E527408

N56° 45'44" E015° 26'54"

6 ÄLGÄRDEHULTS SOLDAT-STUGA är flyttat från Åfors. Stugan övertogs av Algutsboda hembygdsförening år 1928 och byggdes upp i Persmo. N6289835 E527756 N56°45'06" E015°27'14"

7 PERSMO GAMLA SKOLA är byggd 1879 och användes som skola fram till 1929, då en ny skola byggdes i Eriksmåla. Från år 1930 och under många år framåt fungerade den nedlagda skolan som hembygdsgård åt Algutsboda

Hembygdsförening. Skolan är idag inredd som skolmuseum och rymmer även lärarbo-staden. N6289773 E527841 N56°45'04" E015°27'19"

8 KÄRINGABERGET (216 meter över havet) erbjuder god utsikt över de täta barrskogarna bland annat mot Lessebo över sjön Läen. N6289225 E524226 N56°44'47" E015°23'46"

9 TOMESHULTS ORMGRANS-BESTÅND är ett naturminnesområde på ca 0,4 ha. Utmärkande för ormgranen är att den har betydligt mindre antal grenar än den vanliga granen. Området runt Tomeshult (70 ha) är riksintresse för naturvård och rikt på stenmurar, odlingsrösen, gärdesgårdar, alléer och hamlade träd. N6288594 E527118 N56°44'26" E015°26'36"

**10 ERIKSMÅLA MARKNADS-
PLATS** är ett riksintresse för
kulturmiljövården och har
en av länets bäst bevarade
marknadsbodar. Marknads-
platsen är dokumenterad från
1683 då Konga Companie af
Calmare Regemente började
använda platsen som upp-
ställning för soldaterna före
avmarschen till Hultsfred, där
de skulle exercera. År 1830
gavs tillstånd till att hålla
höstmärnad i Eriksmåla
och år 1842 fick man även
en vårmärnad. Den anrika

marknadsplatsen används
fortfarande idag för markna-
der både vår och höst.

N6287868 E529502

N56° 44' 01" E015° 28' 55"

11 ÅFORS GLASBRUK. På
1840-talet fanns i Ålgär-
dehult (som Åfors kallades
då) endast en spiksmedja,
en kvarn och ett jordbruk.
Åfors glasbruk grundades
1876 intill forsen i Lyckebyån
av fyra mästare från Kosta
glasbruk. År 1883 köpte den
ena delägaren, som kallades
Stor-Kalle, ut sina kompan-
joner och drev sedan bruket
vidare på egen hand. 1884

tillkom ett sliperi och samma
år byggdes den ståtliga
disponentvillan. Från 1916
ägdes glasbruket av familjen
Åfors. Sonen Eric Åfors,
som kallades Glaskungen,
köpte upp en rad glasbruk
och bildade Åfors-gruppen
som blev grunden till Kosta
Boda. Filmen "Mitt liv som
hund" spelades in här i Åfors.
Kända formgivarnamn från
Åfors är Bertil Vallien, Ulrica
Hydman-Vallien, Gunnel
Sahlin, Olle Brozén, Ludvig
Löfgren samt Åsa Jungnelius.

N6289296 E530308

N56° 44' 48" E015° 29' 44"

12 TORSTAMÅLA FLY är riksintresse för naturvård i Kalmar län. En torvmosse, ett ”fly”, har en gång varit en sjö som så småningom börjat växa igen. Torven är 4-6 m djup och bönder i kringliggande byar använde tidigt torven som strö i ladugårdar. Torvströfabriken byggdes omkring 1950 och verksamheten pågick till 2002. Den ideella föreningen Torstamåla Torvmuseum bildades 2006 och har som mål att visa hela produktionskedjan från grävning av torv till färdig torvbal. På Torvmossens dag erbjuder de guidningar med torvtåget ut på mossen där ett populärt utflyktsmål kallas Jösse håll.

N6290365 E536415

N56° 45' 21" E015° 35' 44"

13 RUBENS STUGA på knappt 20 kvadratmeter är ett minnesmärke över glasblåsarmästaren Ruben Hjelm. Kring sekelskiftet 1900 bodde han här med sina föräldrar och 8 syskon. Ruben var mästaren som samarbetade med formgivaren Erik Höglund. Deras arbetsrelation var till en början väldigt ansträngd (se filmen Mitt liv som hund), men slutade i livslång vänskap. Titta gärna in genom fönstren.

N6287719 E541248

N56° 43' 54" E015° 40' 27"

14 BODA GLASBRUK grundades 1864 och på platsen fanns då två bondgårdar och en kvarn. Grundarna var glasblåsaremästarna R Viktor Scheutz och Erik Vidlund från Kosta. Den första hyttan i Boda uppfördes av virke från en byggnad vid det nedlagda pappersbruket i Broakulla.

Under Boda glasbruks första verksamhetstid tillverkades hushållsglas såsom dricksglas, sylt- och snusburkar samt kaffekulor. Kända formgivare från Boda har bland annat varit Fritz Kallenberg, Signe Persson-Melin, Rolf Sinne-mark, Erik Höglund, Monica Backström och Kjell Engman. Under 1950-60-talet blev Boda känd för sitt unga och djärva uttryck inom design under ledning av den driftiga chefen Erik Rosén som var skicklig på att rekrytera talangfulla formgivare. Idag storsatsar Emmaboda kommun i Boda. Ett Glasrikets museum är under arbete där Sveriges största glassamling kommer att visas.

N6287566 E541385

N56° 43' 49" E015° 40' 35"

15 KROSSEN är anlagd av Boda glasbruk 1865 vid den lilla Bodaån. Stenarna malde runt i ett kar och krossade kiselsten som användes i mängen. Mängden är den blandning av ingredienser som ingick i glassmassan. Krossen kunde även mala gamla urbrända lerdeglar till

lermjöl, som återanvändes vid tillverkningen av nya deglar till glastillverkningen. En degel är ett stort lerkärl för den heta glassmassan inne i ugnarna. Krossen användes fram till 1930-talet.

N6287261 E541796

N56° 43' 39" E015° 40' 59"

16 ALGUTSBODA KYRKA

invigdes 1770 och ersatte då en medeltidskyrka. Den nya kyrkan kallades Sofia Magdalena efter Gustav III:s drottning. Altartavlan från 1806 är målad av Per Hörberg, den föreställer Kristi Himmelsfärd. Erik Höglund har designat mosaikfönstren. På kyrkogården finns en skulptur av Fritz Kallenberg i järn och koppar som kallas ”Fågel Fenix”.

N6286679 E535648

N56° 43' 22" E015° 34' 57"

17 ALGUTSBODA HEMBYGDSGÅRD visar tidstrogna miljöer för hantverk och småindustri, jakt och fiske, allmogehem m.m. Byggnaderna som är hitflyttade består av Stekare-målastugan (kaptensboställe från omkring 1700), Trol-lagärdestugan (backstuga från 1830-talet), torpladugård, linbasta och ängslada. Här finns även ett Lantbruksmuseum med redskap och vagnar och ett Textilmuseum i ”Nybygget”.

N6286554 E535547

N56° 43' 18" E015° 34' 51"

18 LÅNGELYCKE VARGGROP är från förra delen av 1800-talet och väl restaurerad. Vargen var förr i tiden vårt mest hatade rovdjur men förekomsten av varg har varierat. Fram till 1840 var varg vanlig i de småländska skogarna.
N6287098 E529966
N56° 43'37" E015° 29'23"

19 BÖKEVARA är riksintresse för kulturmiljövården. Namnet kommer av "böke" bokskog och "vara" odling på höjd. Byn är ett exempel på gammalt kulturlandskap med hamlade träd, odlingsrösen och stenmurar och erbjuder vacker utsikt åt söder. I byn

finns en kölna (malttork) bevarad. År 2001 testamentades en välbevarad gård i byns mitt till Algutsboda Hembygdsförening av syskonen Wiberg, som livet igenom livnärde sig på självhushållning. På höjden finns Räckulen en gammal festplats med dansbana. Den ursprungliga bygdegården utgjordes av en undantagsstuga från Bökevara, som flyttades hit år 1927. Den ersattes emellertid av den nuvarande i början av 1960-talet.
N6287098 E529966
N56° 42'23" E015° 27'42"

20 STUGAN STENSBORG vid ån. Här fanns från 1890 ett färgeri. Idag finns stengrundens kvar samt bostadshuset.
N6285998 E531777
N56° 43'01" E015° 31'09"

21 GRÖNAHULTS BRYGGERI är från 1880-talet. Idag är bara stengrunderna kvar. Mältan, där maltet bereddes, hittar du utmed vägen, medan själva bryggeriet med stor lagerlokal och bostadshus ligger en bit in i skogen mot norr.
N6285998 E531777
N56° 43'01" E015° 31'09"

22 HUVUDHULTAKVARN låg vid bron över Lyckebyån. Mjölharens bostad låg alldeles bredvid fallet. Fallet utnyttjades av kvarnen till 1920-talet. På andra sidan ån har ett litet privat elverk och ett sågverk legat. Bostadshuset brann ner på 1950-talet.
N6285723 E532170
N56° 42'52" E015° 31'32"

23 HUVUDHULTAKVARNENS NATURRESERVAT intill Lyckebyån är av riksintresse för naturvård i Kalmar län. Här finns intressanta isälvsbildningar och en rik flora med bl.a. den största ormbunksarten i landet kallad safsa eller

kungsbräken. Området består av översvämningsområden utefter Lyckebyån och mader ned mot en tjärn. Här hålls den gamla traditionen med madslätter i hävd. En gammal vacker valvbro finns i området.

N6285443 E532036
N56° 42'43" E015° 31'24"

24 SALPETERSJUDARE HEMMING JERN bodde här med sin familj i början av 1800-talet. Salpeter var en huvudingrediens i svartkrut som användes från medeltiden fram till slutet av 1800-talet. Här finns lämningar av torpet Lönemålen under Stekaremåla

gård. Det har bott människor här från tidigt 1700-tal till omkring 1840.

N6284828 E532415
N56° 42'23" E015° 31'46"

25 STEKAREMÅLA KVARN är känd sedan 1600-talet. I slutet av 1800-talet utökades kvarnverksamheten med grynverk och sågverksrörelse. Det tillkom också andra småindustrier såsom ett färgeri, bryggeriverksamhet och en vadmalstamp. Kvarnen var igång till 1957.

N6284739 E532943
N56° 42'20" E015° 32'17"

26 GUSTAFSSTRÖMS GJUTERI var först en spiksmedja som grundades år 1870 av familjen Broms. Sedan utökades verksamheten och man tillverkade bruksföremål av olika slag såsom järngrytor, kökspisar och järnplogar. Vid Algutsboda kyrka finns ett antal gravkors som gjutets i Gustafsström. Sommaren 1920 slog blixten ner. Gjuteri och övriga verkstadsbyggnader brann ner och blev aldrig återuppbyggda.
N62844028 E532948
N56° 41'57" E015° 32'17"

27 SUTTAREKULLA KVARN var en av de största i Algutsboda socken under 1800- talets andra hälft. Kvarnbyggnaden låg från början vid ett annat vattenfall, ett stycke norrut men flyttades hit. På 1900-talet tillkom sågverksrörelse samt en stickhyvel för takstickor. Räcket invid kvarnen var till för att binda hästarna i medan deras ägare hade ärende i kvarnen.
N6283874 E533035
N56° 41'52" E015° 32'22"

28 JOHANSFORS GLASBRUK grundades 1891. Hela bruket moderniserades på tidigt 1950-tal under direktör Sixten Wennerstrand, och är till

största delen bevarat i detta utförande. En mängkammare med tråkärl för kemikalier för framställning av glasmassa från denna tid finns inne på glasbruket och är den enda i sitt slag i hela Glasriket. På brukets fasad sitter en 7 meter lång mosaik ritad 1954 av Bengt Orup, som var brukets konstnärliga ledare 1952-1973. Kristallmuseet visar glasbrukets produktion under 1900-talet. I en databas här kan du ta del av museets kompletta glassamling på drygt 4 200 glaspjäser. Idag driver Johansforshyttan och Boda Smide verksamhet i glasbrukets lokaler.
N6283689 E533121
N56° 41'46" E015° 32'27"

29 JOHANSFORS ELEKTRICITETSVERK uppfördes 1911 av glasbrukets ägare här vid Stampadammen. Byggnaden tillkom 1925 med själva kraftstationen inhyst i käl-

laren. Det gamla elverket har idag fått en ny funktion som tryckerimuseum över Broakullaföretaget Lundgrens Tryckeri. Titta gärna in genom fönstren.
N6283443 E533259
N56° 41'38" E015° 32'35"

30 TROLLENS KAMMARE nära Trollagärde by består av flyttblock staplade på varandra med typisk blockmark runtom.
N6281740 E532915
N56° 40'43" E015° 32'14"

31 GETASJÖKVARN KRAFTSTATION uppfördes som elverk av Emmaboda Elektriska AB år 1914 och är i drift än idag. I källaren finns den gamla kraftstationen med sina maskiner bevarade.
N6281349 E534280
N56° 40'30" E015° 33'34"

26

27

29

32 LIDAHULTS ÄNG är ett naturreservat som är av riksintresse för naturvård i Kalmar län. Området utgörs av en liten slätteräng och på ängen finns ett ängshus, som kan användas som raststuga.
N6281624 E537529
N56°40'38" E015°36'45"

33 RÖRSHULT SOLDATTORP är numera rivet, men här bodde Nils Thor som var farfarsfar till författaren Vilhelm Moberg. Den yngste sonen August blev också soldat för Rörshult rote. I romanen "Soldat med brutet gevär" låter Moberg sin farfar

stå modell för soldaten Sträng.
N6280913 E537586
N56°40'15" E015°36'48"

34 DUVEMÅLA är Kristinas hemby i romanen Utvand-rarna. Här föddes också författaren Vilhelm Mobergs mormor Johanna. Här finns Rundqvistagården – ett gammalt bondehem där tiden tycks ha stått stilla i ett sekel. Kring Duvemåla utbreder sig ett odlingslandskap med slätteräng, stenmurar och trädgårdsgårdar. Skogen som omger Duvemåla var tidigare helt unik med olika träd-orter och rik på örter och blommor. Stormen Gudrun i

januari 2005 förändrade dock landskapet väsentligt. Gå ändå naturstigen och titta på Trollstenen där trollen hade sin boning, enligt sägnen.
N6280289 E533267
N56°39'56" E015°32'34"

35 HÖGAHULT SLÄTTERÄNG är naturminne. På denna söder-sluttning i utkanten av byn finns en vacker naturskyddad löväng med ovanligt rik flora, bland annat orkidén Sankte Pers nycklar. Ängen sköts genom slätter och hamlng.
N6273357 E530027
N56°41'36" E015°29'25"

36 LOFTBOD I SUTTAREMÅLA troligtvis från tidigt 1700-tal. Loftbodar har främst använts som magasin för säd eller som vishusbod för andra livsmedel. Denna vackra loftbod har utkragade väggsidor runt hela boden.

N6282946 E528805

N56° 41'23" E015° 28'13"

37 MOBERGSSTENEN på Vilhelm Mobergs födelseplats i närheten av Bjurbäcken. Soldatstugan revs 1924 och Algutsboda hembygdsförening och byborna reste en

minnessten på platsen 1970 över soldatsonen och författaren.

N6280973 E528682

N56° 40'19" E015° 28'05"

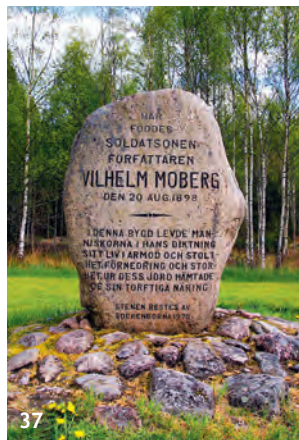
38 VILHELM MOBERGS GAMLA BARNDOMSSKOLA byggdes på 1870-talet på denna plats i Påvelsmåla. Det övergivna skolhuset flyttades sedan till Moshultamåla, där det idag tjänar som museum. Kvar i Påvelsmåla är idag sten-grunden till såväl skola som lärarbostad.

N6280924 E526844

N56° 40'18" E015° 26'17"

32

37

34

36

38

39 MOSHULTAMÅLA GAMLA SKOLA är hitflyttad från skogen i Påvelsmåla. Här finns en inredd skolsal och en samling om Vilhelm Mobergs författarskap.

N6279504 E527313

N56°39'32" E015°26'44"

40 PESTKYRKOGRÅDEN I

MOSHULT är från den stora pestepidemin som hemsökte Sverige 1710-1713. På platsen finns ett träkors och en stenmur omgärdar området. Vilhelm Moberg blev inspirerad av denna plats vilket man kan läsa om i "Brudarnas källa".

N6279040 E527180

N56°39'17" E015°26'36"

41 MODALA GLASBRUK grundades 1894. Tillverkningen bestod av enklare hushållsglas men 1914 gick bruket i konkurs. Vilhelm Moberg arbetade här som elvaåring. Glasbruket blev förebilden till Ljungdala glashytta i romanen "Soldat med brutet gevär". Invid vägen skymtar stenfoten till sliperiet och rester efter hyttgrunden.

N6278421 E527116

N56°38'57" E015°26'32"

42 VARGGROP I ÅLEBERG

användes för vargfångst före 1850, annars var drevjakt den vanligaste fångstmetoden.

N6278972 E530842

N56°39'14" E015°30'11"

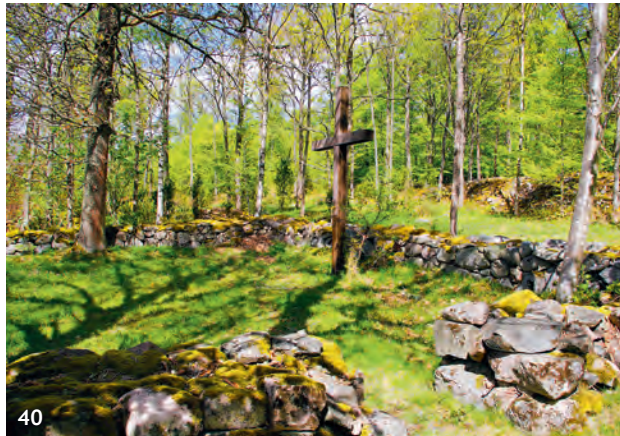
43 ROSTOCKAHOLME på näset mellan Grimmansmåla- och Rostockasjön. Här låg för 700 år sedan en exklusiv gård med flera timrade hus. Gården ägdes av Nils Tureson Bielke som var riddare och lagman samt kungens närmaste man under några år i mitten av 1300-talet.

Arkeologiska utgrävningar har resulterat i många intressanta fynd. **Bielkeleden** är en vandringsled på 5,5 km, som följer Grimmansmålasjön. Längs leden ligger **Drottning**

Kristinas källa, där drottningen enligt sägnen rastade på sin resa mot Rom.

N6277957 E535432

N56°38'40" E015°34'40"

39

47 Långasjö kyrka

47 Sockenstugan

46

46

48

44

Långasjö socken

44 RULLSTENSÅS intill sjön Löften, del av Salebodaåsen. Vägen är en av Kalmar läns få vägar som följer en ås belägen över högsta kustlinjen (HK). Gården Hamburg på åsen är av riksintresse för naturvård i Kalmar län på grund av sitt välbevarade odlingslandskap. N6275639 E527253
N56° 37'27" E015° 26'39"

45 BRÅTUGN ELLER BRÅT-STUGA användes förr för torkning av lin efter rötningen. Linodling var en viktig del i landsbygdens självhushållning i äldre tid och linberedningen hade många tidskrävande moment. Efter skördandet skulle linet t.ex. rötas, bråtas (brytas d.v.s. torkas), bråkas, skäktas, häcklas och spinnas. Bråstugorna var placerade en bit utanför byn på grund av brandfaran och ägdes oftast av byn i gemenskap. Besök även linbasta i Trollamåla som har ett annat utförande men hade samma funktion. N6271303 E526104,
N56° 35'07.2" E015° 25'30.1"

46 KYRKSTALLARNA uppfördes av bönder under 1840-talet med plats för 70 hästar. Stallarna byggdes om på 1960-talet till vandrarhem. En stallavdelning finns bevarad i ursprungligt skick och har museal karaktär. Brygghuset är ett vackert timmerhus från 1700-talet som tidigare tillhört prästgården och då använts för slakt, ölbrygd, brännvinstillverkning m.m. Guldgrävarstugan är en kopia av ett timmerhus byggt 1897 i Klondyke, Alaska av guldgrävaren och återvändaren Alfred Geijer. I stugans "Återvändarrum" finns en utställning som berättar om återvändande Långasjöemigranter och deras fortsatta liv i hembygden.

N6270693 E527439
N56° 34'47" E015° 26'48"

47 LÅNGASJÖ KYRKA (bild föregående uppslag) är byggd 1789 på samma plats som en mindre stenkyrka från 1300-talets början. Altartavlan föreställer den jordiska och den himmelske lovsången, målad av Elisabeth Bergstrand-Poulsen född i

Långasjö 1877. Bland övriga inventarier finns fyra mindre tavlor av samma konstnärinna, ett votivskepp och ett medeltida krucifix. **Sockenstugan** mitt emot kyrkan är byggd 1866 och restaurerad 1967. Den innehåller Bergstrandssalen med flera verk av nämnda konstnärinna samt författaren Gertrud Liljas rum med unik boksamling. Emigrantstenen på gräsplanen utanför kyrkomuren är ett minne av 1400 utvandrade sockenbor. Stenen står i en damm med botten av glasmosaik designad av Vicke Lindstrand, Kosta glasbruk. N6270599 E527337
N56° 34'44" E015° 26'42"

48 LÅNGASJÖSJÖN intill kyrkan är restaurerad efter en långvarig igenväxning. Vår och försommar förekommer ett rikt fågelliv. Det erbjuds fågeltorn, badplats, ädelfiske, sjöpäviljong och strövstig. Fiskekort kan skaffas genom vandrarhemmet. N6270599 E527234
N56° 34'44" E015° 26'36"

49 KLASATORPET är f.d. dagsverkstorp under Långasjö prästgård. Känt som gården "Korpamoen" från filmen Utvandrarerna. Byggnaderna ägs och vårdas av Långasjö hembygdsförening som sommartid visar miljön för besökare. I den välkända miljön ges en tidstrogen bild av en fattig gårdsägarefamiljs vardagsliv för drygt 100 år sedan. Bostadshuset är från början av 1800-talet och undantagsstugan från sekelskiftet. Dessutom finns ladugård (med Kristinas gunga från filminspelningen), snickarbod, kryddträdgård samt husdjur (får, höns och kaniner).

N6270174 E528483

N56° 34'30" E015° 27'49"

50 LINBASTA utgjorde en viktig funktion i beredningen av det hemodlade linet. Den användas av hela byn för att torka det rötade linet. (Besök även brätugnen i Brännamåla som hade samma funktion). Denna är belägen i utkanten av Trollamåla, en liten by som har kvar sin karaktär från 1850-talet med välbevarad bebyggelse, hamlade askar och stenmurar.

N6269346 E529479

N56° 34'03" E015° 28'47"

51 EKENBERGS NATURRESERVAT i Ekeboryd är beläget intill sjön Törn. Här finns en omväxlande lövträdsvegetation och rikligt med blåsippa och liljekonvalj på våren. Det finns sittplatser och strövstig. Båt och fiskekort kan ordnas genom vandrarhemmet i Långasjö.

N6268834 E531275

N56° 33'46" E015° 30'32"

52 SKVALTKVARNEN I PLAGGEBO med anor från 1700-talet är den äldsta byggnaden i byn. Den är belägen på ursprunglig plats i ett gårde. En skvaltkvarn är en liten mjöl-kvarn, som på grund av sin horisontella vattenaxel kunde användas även i små vattendrag med liten fallhöjd. Svalkvarnar var vanliga i Sve- rige från medeltiden och fram till mitten på 1800-talet.

N6268513 E529706

N56° 33'36" E015° 29'00"

53 RYGGÅSSTUGA PÅ HVILAN, belägen på ursprunglig plats sedan förra hälften av 1800-talet. Privat ägo.

N6268205 E525081

N56° 33'27" E015° 24'29"

50

49

54 KUNGAGRAVEN är namnet på ett gravröse på en höjd i Allgunås västergård. Enligt sägnen ligger här en kung begravnen i en guldkista, ställd i en silverkista och denna slutligen i en kopparkista.

N6265445 E523663

N56°31'58" E015°23'05"

55 RAMSJÖ GRAVRÖSEN är tre rösen på en åker väster om vägen. Ett röse är undersökt och det gömmer en hällkista, troligen från bronsåldern. De andra rösen är sannolikt från samma tid. Ca 500 meter norrut invid vägen mot Runnamåla finns ytterligare ett par rösen.

N6264359 E523036

N56°31'23" E015°22'28"

56 KLÄAHALL består av ett stort flyttblock söder om Lida by, där enligt sägnen byborna gömde sig med sina kläder och andra tillhörigheter då ofred rådde under dansktiden i Blekinge dit byns ägor gränsar.

N6264501 E526112

N56°31'27" E015°25'28"

57 FANKENS FARSTU i Ulvamoen nära Ulvagölen vid Blekingegränsen. Stora flyttblock av grovkornig Blekingegranit är här staplade intill varandra så att grottlignande utrymmen uppstått under och mellan blocken.

N6260458 E522065

N56°29'17" E015°21'30"

61

61

61

61

58

Emmaboda samhälle

58 BÖKÖN, Emmaboda hembygdsgård, ägs av Emmaboda hembygdsgård. Namnet böke betyder bok (trädet) och kullen där den idag natursköna hembygdsgården ligger var tidigare omsluten av vatten och sankmarker. Huvudbyggnaden låg från början intill kyrkan och var en av två bondgårdar som fanns här innan järnvägen kom och orten Emmaboda började utvecklas. Detta bostadshus är än idag en 1800-talsmiljö. Hembygdsgården bildades 1936 och alla hus är hitflyttade därefter. Varje år sedan 1937 firas Valborgsmässoafton på Bökön.
N6276788 E532375
N56° 38'03" E015° 31'40"

59 EMMABODA KYRKA byggdes om från församlingshem till kyrka 1940. Dopfunt i ljus Ekebergsmarmor och altartavla föreställande Jesus Kristus som från en höjd förkunnar Livets ord för en lyssnande folkskara, målad av konstnären Gunnar Theander, Nybro. Kyrkogården som är belägen vid Esplanaden är ritad av arkitekten Sven Ivar Lind (som också ritat restaurang Byttan i Kalmar).
N6276699 E532835
N56° 38'00" E015° 32'07"

60 EMMABODA MEKANISKA VERKSTAD är en småskalig industrimiljö med höga kulturhistoriska värden. Här tillverkades hydroforpumpen "Svensk" sedan år 1926. Interiören har kvar 1920-tals inredningen och maskinutrustningen är väl bevarad. Verkstaden är ett exempel på en förr i tiden typisk småskalig maskinfabrik från 1900-talets första hälft, som idag är mycket sällsynt. Privat ägo.
N6275773 E533013
N56° 37'30" E015° 32'17"

61 JÄRNVÄGSOMRÅDET i Emmaboda är en viktig kulturmiljö i tätorten. Det stora gula magasinet uppfördes 1902 av **Neikter och Roséns diversehandel**, som servade alla industrier, företag och privatpersoner i bygden med varor av alla slag. Magasinet har haft stor historisk betydelse för hela bygdens utveckling. **Johansfors och Åfors glasbruk** byggde var sitt magasin, där de förvarade glasprodukter som skulle transporteras vidare med järnvägen, samt importerad sand och andra råvaror, som krävdes för glasframställningen. **Stenkällaren** vid busshållplatsen finns kvar från den tiden då stationsföreståndaren hade egen frukt- och grönsaksodling. Stenkällaren användes både till förvaring av trädgårdens skörd och till exempel till lagring av silladon som kom med tåget från Karlskrona.

N6276297 E532856
N56° 37'47" E015° 32'08"

62

67

68

Vissefjärda socken

62 STENBERG & FLYGTS (ITT WATER & WASTEWATER) FÖRETAGSMUSEUM invigdes 2001 i samband med företagets 100-års jubileum. Här berättas historien om familjeföretaget som växte från smedja till världsledande tillverkare av dränkbara pumpar. Museilokalen ligger i en byggnad som en gång i tiden var Lindås stärkelsefabrik. Arbetarbostäder samt disponentbostad finns välbevarade i nära anslutning till industriområdet.
N6275540 E534788
N56° 37'22" E015° 34'01"

63 KULANS KVARN (bild föregående uppslag) byggdes 1884 av Tornborgs som på den tiden hette Emmabo gjuveri. Här drev man kvarnrörelse. Kvarnhjulet ersattes ca 1890 av en turbin, som också drev maskiner i verkstaden. Senare kopplades en likströmsgenerator till turbinen för att ge lyse till verkstaden. Turbin, generator och ställverk finns kvar. Kvarnen genomgick utvändigt renovering år 2000. Namnet Kulan kommer av att kvarnen fick ersätta en äldre, omodern kvarn med namnet "Lassa-

Kulan". Denna fick därefter tjäna som maskinverkstad och finns inte kvar idag.
N6275319 E534261
N56° 37'15" E015° 33'30"

64 LINDÅS FÖRSAMLINGSHEM med kyrksal och klockstapel uppfördes 1973.
N6274953 E534912
N56° 37'03" E015° 34'08"

65 VÄSTRABY STENÅLDERSHUS invigdes 1995 och är beläget i en tidstrogen miljö vid Lyckebyån med lämningar från bondestenåldern. Huset byggdes av Emmabodabygdens historiska förening i samarbete med Kalmar läns museum. Skolbarnen har här möjlighet att leva stenåldersliv.
N6274026 E534937
N56° 36'33" E015° 34'09"

66 LINDÅSMADEN söder om Lindås. Under vårfloden svämmar Lyckebyån över sina breddar framför allt i området som tidigare dikats ut och de gamla sjöarna blir delvis åter vattenfyllda, vilka blir betydelsefulla rastplatser för flyttfåglarna. Här häckar bl a tofsvipa och andra vadare.
N6273752 E535485
N56° 36'24" E015° 34'41"

67 TÖRSBO KVARN ligger vid Lyckebyån på gränsen mellan Långsjö och Vissefjärda socknar. Kvarnen uppfördes i början av 1800-talet men har byggts om flera gånger. Den flyttades hit år 1921 och ett nytt kvarnverk installerades år 1930. På 1940-talet fanns här två kvarnhjul och en turbin, som utvann kraften ur det 4,3 meter höga fallet. I kvarnen fanns två par stenar, skalare och havrekläm. Törsbo kvarn fanns i samma släkts ägo i över hundra år.
N6272690 E530086
N56° 35'51" E015° 29'24"

68 TÖRSBOGÅRDEN är ett vackert exempel på småländskt "åttaknutshus", beläget i en gammal bygd med utsikt över sjön Törn och Storön. Törsbogården har varit i samma släkts ägo sedan 1600-talet. Sist i raden av brukare var syskonen Magnusson. 1983 donerades gården till Vissefjärda hembygdsförening för att bevaras som intakt bondehem. Öppet torsdagskvällar under sommaren.
N6271737 E530895
N56° 35'20" E015° 30'11"

69 LINNEFORS IDEGRANS-BESTÅND är beläget mellan broarna vid kvarndammen i Linnefors. Idegranen blommar i april-maj. Idegran skiljer sig från många andra barrväxter genom att kottarna ombildas till röda bärliknande fröhyllen. Idegran innehåller giftiga ämnen.
N6269448 E534753
N56° 34'05" E015° 33'56"

70 HOVGÅRD I LINNEFORS är en vacker mangårdsbyggnad i herrgårdsstil, byggd 1734, med tidstypiska kakelugnar och väggmålningar. Av de två flygelbyggnaderna revs den västra under 1970-talet medan den andra har renoverats. Till gården hörde under drygt 100 år Linnefors Järnbruk, anlagt 1738 för förädling av

järnmalm från Törn och ett antal andra sjöar. Som minne av järnbruksepoken finns kolbottnar och slagghögar kvar ute i skogarna. Landskapet präglas av ett äldre vägnät och omfattar stenvälsbro, stationshus samt lämningar av bruksbyggnader. Stationshuset med uthus och dressin-garage utgör en välbevarad och intakt järnvägsmiljö och är ett exempel på en typisk järnvägsstation på landsbygden omkring sekelskiftet 1900. Området är ett riksintresse för kulturmiljövården. Visning genom Vissefjärda hembygdsförening.
N6269201 E534806
N56° 33'57" E015° 33'59"

71 TORSJÖ SJÖOMRÅDE består av ett system av sjöar uppdämda av moränryggar. Detta område med sina många odlingsrösen och husgrunder berättar om forna tiders intensiva markutnyttjande. I byn Torsjö bodde vid 1800-talets slut 230 personer. Några var bönder men de flesta var torpare och jordbruksarbetare. Berggrunden i området är granit men man kan också finna porfyr och grönsten, vilket avspeglar sig på växtligheten och nutida besökare möts av en rik och varierande flora och vacker ädellövskog. Lämplig rastplats är Kejsarberget vid Torsjön. Läs mer om Torsjöleden under Vandringseleder.
N6273060 E544035
N56° 35'59" E015° 43'02"

72 FLÄDINGSTORPS GÅRD är ett f d säteri med anor från Sturetiden. Gården bestod på tidigt 1800-tal av ett flertal byggnader varav endast ett sädesmagasin från 1700-talet finns kvar idag. Mangårdsbyggnaden uppfördes på 1880-talet efter en eldsvåda på 1870-talet. Gården är i privat ägo. En välbevarad milstolpe i kalksten från 1737 markerar den gamla landsvägen.

N6266973 E538138

N56° 32' 44" E015° 37' 13"

73 AMANDA WISÉNS STUGA

är en välbevarad ryggåsstuga belägen på det som en gång var byn Djuramålas båtmans-torp. I början av 1900-talet upphörde indelningsverket och båtmansstugorna i bygden fick nya ägare. Amanda Wisén köpte stugan 1910 och ena dottern bodde kvar här

till 1968. Därefter skänktes stugan till Vissefjärda hembygdsförening, som har restaurerat den.

N6266799 E539352

N56° 32' 38" E015° 38' 24"

74 NORRA KYRKEBY GÅRD OCH BRÄNNVINSBRÄNNERI

är en vacker och välbevarad kultur- och industrimiljö. Kyrkeby bränneri är ett av landets få kvarvarande potatisbrännerier. Det gamla 1700-tals bränneriet ansågs för småskaligt för den nye ägaren kronolänsman Th A Malmström, som 1855 uppförde en större och modernare anläggning. Ångmaskinen installerades 1875 och användes ända fram till 1971, då bränneriet lades ner. År 1988 skänkte dåvarande ägarna bröderna Birger och Henning Skårin sitt bränneri till Vissefjärda hembygdsförening, som under åren 2000-2005 renoverade bränneriet.

År 2005 genomfördes åter en bränning av potatisbrännvin, som såldes på Systembolaget under namnet Kyrkeby Ettan citron. Kyrkeby bränneri och gårdsbebyggelse är av länsstyrelsen klassat som byggnadsminne (kommunens enda) och har även mottagit priset Årets industriminne i Sverige 2002. Ett gårdsmuseum speglar gårdens och bränneriets historia. Mangårdsbyggnaden och parken är i privat ägo. Landsvägen genom Kyrkeby är en del av den gamla Kungsvägen. På västra sidan vägen i en stenmur står en minnessten från ett kungabesök – den så kallade "Kungastenen" med Gustav III:s namnchiffer och årtalet 1771.

N6266130 E537291

N56° 32' 17" E015° 36' 23"

74

74

75 SOCKENMAGASINET för spannmål uppfördes 1812 av lokala bönder enligt förslag från major Dalman i Flädingstorp. Här fick de behövande hämta den säd de nogsamt blev tilldelade. Vägskälet kallas Bössan och namnet kommer sig av att det tidigare stod en fattigböss i denna vägkorsning, där Kungsvägen passerar Kyrkeby för att fortsätta genom hantverksbyn Klättorp. På Kungsvägens storhetstid fanns här även en krog och troligen en skjutsstation för hästar. Milstolpen på andra sidan vägen stod tidigare mitt i korsningen.

N6265728 E537244

N56° 32'04" E015° 36'20"

76 VISSEFJÄRDA KYRKA

invigdes 1773 och ligger på en udde där Lyckebyån mynnar ut i Kyrksjön. Redan på 1200-talet byggdes den första kyrkan här på udden, även den en stenkyrka. Material till denna byggnad lär man delvis ha tagit från den gamla medeltidsborgen, Wesaborg, som enligt sägnen ska ha legat här. Altartavlan föreställer Kristi nedtagande från korset och är målad av Pehr

Hörberg på 1790-talet. Invid kyrkan reser sig en klockstapel av trä, uppförd 1774. Klockstapelns tre klockor har namnen Maria, Helena och Kristina. På kyrkogården står en Kristusstaty av konstnären Arvid Källström, invigd 1949. Dackestenen restes på Kyrkudden midsommar 1974 av hembygdsföreningen.

Stenen kommer från Nils Dackes gård i Södra Lindön och kröns av ett armborst. Träreiefen I Dackeland av Calle Örnemark är ytterligare ett minne av bygdens upporsman Nils Dacke. Reliefen står framför kyrkstillarna. De knuttimrade **kyrkstillarna**

från 1850-talet med plats för 200 hästar användes in på 1930-talet. Stallängorna inrymmer idag hembygds-museum och samlingslokaler. Den gamla häradsvägen passerade tidigare här genom stallplanen och vidare till kyrkan via en stenvalvbro över Lyckebyån. Denna revs på 1930-talet men har ersatts av en enklare spångbro.

N6265601 E536852

N56° 32'00" E015° 35'57"

77 BJÖRKETORP är ett naturskyddat fritidsområde intill den vackra Kyrksjön. Här finns en 18-håls golfbana som ägs och drivs av Emmaboda Golfklubb.

N6265536 E536476

N56° 31'58" E015° 35'35"

78 KLÄTTORP är beläget utmed vägen som går parallellt med Kyrksjöns östra strand. Ett stort antal hantverkare såsom garvare, vagnsmakare, smed och skräddare var förr bosatta här tills på 1920-talet, då Vissefjärda stations-samhälle började expandera. Bebyggelsen som är från skilda tidsperioder ligger i ett sammanhängande bälte utmed vägen. En milstolpe från 1737 finns längs vägen. Klättorp ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövärd.

N6264490 E537101

N56° 31'24" E015° 36'11"

79 KLÄTTORPS MÖBELFABRIK

uppfördes år 1929. Den ursprungliga maskinutrustningen är bevarad och maskinerna fungerar fortfarande. Fabriken lades ner år 1957, och sysselsatte som flest 10 arbetare. Byggnaden har under en del somrar använts som galleri. Privat ägo.

N6263998 E537430

N56° 31'08" E015° 36'30"

76

76

75

78

79

80 UDDEN har tidigare hetat Öudden och är belägen just på en udde i södra delen av Kyrksjön. Mangårdsbyggnaden i två våningar samt magasinet uppfördes år 1700. Inom området finns även två mindre bostadshus. Alla är i privat ägo. På en plats längst ut på udden, kallad ”Garpudd”, har enligt traditionen ett slag mellan garpar (tyskar) och lokalbefolkningen stått. N6263871 E537004
N56°31'04” E015°36'05”

81 VÄDERKVARNEN I LEKAREMÅLA är en så kallad stubbquarn och enligt uppgift byggd på 1790-talet, privat ägo. I Vissefjärda socken har det funnits flera väderquarnar men endast denna i Lekaremåla står kvar. Belägen 100 meter öster om byn. N6263241 E535676
N56°30'44” E015°34'47”

82 KALMANSTORPET är ett före detta dagsverkstorp under Vissefjärda prästgård med vackert läge. I folkmun kallades det för Prästatorpet. Vissefjärda hembygdsförening äger torpet, som numera är uthyr. N6264899 E534277
N56°31'38” E015°33'26”

83 BLÄSEMÅLATJUVENS GROTTA. Här sägs den berömda Bläsemålatjuven ha bott ibland på sommaren (ca 1840). Han var känd för att på bl a Flädingstorp gård lura ut folket när herrskapet var på julotta genom att släppa ut djuren. När de hade fullt upp med att fånga in djuren igen gick han in och åt sig mätt. Han lär ha varit bygdens Robin Hood-figur, som tog från de rika och gav till de fattiga. N6266270 E531721
N56°32'23” E015°30'57”

84 DRAKA RÖR i Frostensmåla. Inne i skogen finns en naturbildning – en samling stora flyttblock på 25 m. i diameter och 6 m. hög.

Överst står ett monumentalt block. Härifrån sägs det att man förr i tiden kunde se fyra kyrktorn (Långasjö, Vissefjärda, Eringsboda och Saleboda). Namnet härrör från draken som bodde i röset med många dyrbara skatter. Soliga dagar tog han ut sina skatter till vädring. Då gällde det i ett oöverskådligt ögonblick att kasta stål på honom och själv erövra dyrbarheterna. N6262564 E527868
N56°30'24” E015°27'10”

85 LINNEAS STUGA i Luvön. Här växte Linnea Adolffson och hennes syskon upp i början av 1900-talet. Linneas far var ”Ville i Luvön” eller i folkmun kallad ”Ville med träbenet”. Sedan 1950-talet har ingen bott i huset och genom Linneas testamente äger nu Vissefjärda hembygdsförening stugan. Här visas en hemmiljö från seklets första hälft. N6262480 E533340
N56°30'20” E015°32'30”

86 ANTAMÅLA RÖR i Er-
emitemåla är en för landet
unik blockås. Området är
naturminne och av riksint-
resse för naturvård i Kalmar
län. Antamåla rör är en
åsliknande ansamling av stora
stenblock, som är 150 meter
lång, 50 meter bred och 11
meter hög. Bildningen består
nästan enbart av stora, tydligt
rundade block med en med-
eldiameter på cirka en meter
och de största blocken når
tre meter i diameter. Exakt
hur stensamlingen uppkom-
mit är fortfarande idag ett
mysterium, men stenblock-
ens runda form tyder på

medverkan av strömmande
vatten. Enligt sägnen, hade
en jättekäring plockat stenar
i sitt förkläde för att kasta på
kyrkan i Vissefjärda och däri-
genom stoppa klockklängen.
Men förklädet brast och hon
tappade stenarna innan hon
hann kasta dem.

N6262113 E533907

N56°30'08" E015°33'03"

87 DACKES GROTTA i Båldön
där enligt sägnen Nils Dacke
gömde sig för Gustav Vasas
fogdar. Nils Dacke tvingades
efter sitt första fogdeöverfall
1536 att "gå på skogen" som
det kallades. Många smålän-
ningar levde på den tiden

som fredslösa i skogarna på
gränsen mellan Småland och
Blekinge, ofta därför att de
inte kunde betala de betung-
ande skatterna. Grottan har
också kallats Rövarehålan.
Det går att ta sig ner i grottan
med hjälp av stegen, som
finns tillgänglig.

N6260441 E537222

N56°29'13" E015°36'16"

88 BOCKABOSJÖN vid Ble-
kingegränsen sänktes, som så
många andra sjöar i området,
omkring år 1945. Idag är det
en värdefull fågellokal med
över 120 fågelarter skådade

här. Lyckebyån rinner tvärs igenom områdets södra delar som svämmas över vår och höst. Bockabosjön anses vara sydöstra Sveriges bästa rastlokal för sångsvan. Två fågeltorn finns uppsatta i anslutning till sjön.

N6260120 E539414

N56° 29'02" E015° 38'24"

89 SÖDRA LINDÖN innehades år 1539 av Nils Dacke som då var kronobonde på gården. Det finns här en minnessten. Privat ägo.

N6259901 E542342

N56° 28'54" E015° 41'15"

90 FURS BRO går över Lyckebyån och har tidigare varit en viktig kommunikationsled. I egenskap av riksgrens mellan Sverige och Danmark fram till freden i Roskilde år 1658 är platsen också symbol för Dackebygden och gränsbygdens strider och fredsavtal. Krigen har varit många under århundradena. För att upprätthålla en fredlig samlevnad slöt bönderna på båda sidorna gränsen lokala fredsavtal s k bondefreder.

N6259107 E536823

N56° 28'30" E015° 35'52"

Jonansjöns elektricitetsverk
anlagt vid Lyckebyån år 1911.

Bygdens historia

LYCKEBYÅN

Emmaboda kommun ligger i ett naturskönt landskap. Från de djupa barrskogarna i norra delen av kommunen rinner Lyckebyån söderut ömsom stillsamt och ömsom strömmande utför branta vattenfall. Redan under stenåldern bosatte människor sig i Lyckebyåns dalgång. I Emmabodatrakten har man träffat på mer än 60 stenåldersboplatser från äldre stenåldern (dvs äldre än 6000 år gamla), nästan alla ligger i anslutning till Lyckebyån. Boplatserna låg ofta i skyddade lägen och i närheten av vatten. Hur bygden befolkades, växte och utvecklades kan vi endast ana.

Från medeltiden till början av 1900-talet använde näringsidkare av skilda slag Lyckebyåns levande vattenkraft som drivkraft för kvarnar, hantverk och småindustrier. Man ser en koncentration av industrierna under denna period till samhällen kring Åfors, Broakulla/Johansfors och Lindås. Under senare delen av 1900-talet har Lyckebyåns vatten främst använts till dricksvatten, naturvård, rekreation och friluftsliv.

JÄRNVÄGEN

Emmaboda samhälle är en ung tätort som bildades under järnvägarnas storhetstid. Vi kan tacka järnvägen

för Emmabodas tillkomst, eftersom järnvägsingenjörerna under planeringsarbetet ansåg att man behövde en järnvägsknut mellan Kalmar, Karlskrona och Växjö. Den exakta mittpunkten mellan de tre städerna blev utmätt på kartan (57 kilometer till varje stad) och precis där på Gantesbo bys ägor - i ungfåhagen - uppfördes Emmaboda stationshus. Den 5 augusti 1874 invigdes järnvägslinjen av Kung Oscar II.

GLASBRUKEN

I Emmaboda kommun ligger Boda, Johansfors och Åfors glasbruk som alla grundades under 1800-talets senare hälft. Därtill kommer ett antal nerlagda glasbruk samt storindustrin Emmaboda Glas. I Emmaboda finns även företaget Glasma, som tillverkar mäng (glasråvara) i pelletsform till glasbruk i hela världen efter individuella och hemliga recept. Tillsammans har glasindustrin haft stor

Emmaboda stationshus idag - med reveterad fasad efter en omfattande renovering på 1950-talet.

betydelse för Emmabodas tillväxt och glasbrukstraditionen är en väsentlig del av vårt kulturarv. Glasbruksmiljöerna bjuder på en mängd kulturhistoriska upplevelser som man kan läsa mera om i guideskrifter som finns tillgängliga på varje glasbruksort. Emmaboda kommun är en av fyra kommuner i Glasriket.

VILHELM MOBERG

Författaren Vilhelm Moberg föddes på ett soldattorp i byn Moshultamåla i Algutsboda socken. Här tillbringade han sina första nio år och han beskrev dem som de lyckligaste i sitt liv. Denna folkkära författare, som är mest känd för sina skildringar av emigrationen till Amerika, återkommer i sina romaner gång på gång till sin hembygd. Det var uppväxtniljöerna och hembygdens människoöden som gav honom inspiration till

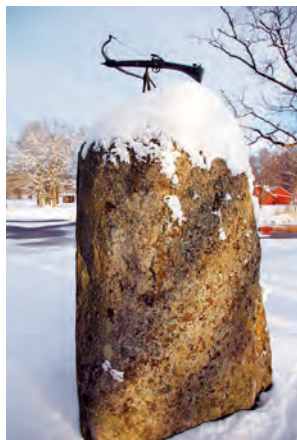

Mobergbysten vid Moshultamåla gamla skola är gjord av stenhuggaren Niels Elley.

hans författarskap. Ortsnamn från Algutsboda återkommer ständigt i Mobergs romaner t.ex. Högaskog, Yggersryd, Bökevara och Bjurbäcken. Och utvandrareposets Kristina kommer ju som bekant från Duvemåla - precis som Vilhelm Mobergs egen mor-mor Johanna.

DACEBYGD

Ett av Nordens största bondeuppror, Dackefejden 1542-1543, hade sitt ursprung i trakterna kring Vissefjärda i södra delen av kommunen. Här mitt i gränsbygden på Södra Lindön bodde Nils Dacke. Hans och andra bönders växande missnöje med förhållanden under Gustav Vasas styre ledde till det historiska upproret. Böndernas vrede växte i takt med ökade skatteindrivningar,

Dackestenen vid Vissefjärda kyrka, hämtad från Dackes gård i Södra Lindön. Arm borsten uppe på stenen pekar mot Stockholm.

konfiskationer av kyrkornas nattvardssilver, ett utpräglat fogdestyre samt förbud mot att bedriva handel med danskarna i Blekinge. Upproret spred sig över större delen av Småland, södra Östergötland samt Öland. Nils Dacke har genom århundraden blivit en symbol för södra delen av kommunens bondetradition med sitt frihetstänkande. Vissefjärda hembygdsbok bär namnet I Dackebygd.

Glasverket i Emmaboda grundades år 1918 som AB Emmaboda fönterglasbruk. Första hyttan byggdes av virket från det rivna Modala glasbruk, som lades ner 1914.

Milstolpar

MILSTOLPARNA i vårt landskap är kära kulturminnen, som inspirerar oss till reflektioner kring livet längs vägarna förr i tiden.

De första milstolparna restes efter 1649 års Gästgivarordning för att markera avstånd längs landsvägarna till nästa skjutsstation. Samtidigt infördes en ny milreform för hela landet, där en svensk mil kom att motsvara 18 000 alnar (10 688 meter). Tidigare hade man använt landskapsmil som varierade från landskap till landskap.

Gästgivarordningen innebär att allmogen befriades från sin skjutsplikt för kungens män. Istället infördes skjutsväsendet, där gästgiverierna – som skulle finnas i varje härad – fick i uppgift att ordna med skjuts.

Milstolparna är ofta försedda med kunglig krona och monogram, miltalet (1 mil, ½ mil eller ¼ mil), landshövdingens namn samt årtalet. Materialet i stolparna skiftade beroende på vad som fanns att tillgå på orten. De kunde uppföras i trä, järn eller sten.

När kilometersystemet infördes genom den nya

väglagen 1877 upphörde milstolparnas betydelse och det tillkom inga nya.

I Riksantikvarieämbetets fornminnesregister Fornsök är 39 äldre vägmärken registrerade runt om i Emmaboda kommun. Men av dem finns bara runt 15 milstolpar bevarade i någorlunda skick. Milstolpar är skyddade enligt Kulturminneslagen.

Vila vid denna källa...

TA DEL AV källornas fascinerande värld – en värld rik på kulturhistoria och naturupplevelser! Källor har sedan urminnes tider varit föremål för kultiverksamhet, därför finns det fortfarande myter och traditioner knutna till många källor idag. Källorna har genom tiderna tilldelats magiska krafter, både läkande och en förmåga att mot ett offer få önskingar att slå in. Dessutom har vissa källor tidvis spelat en viktig roll inom vattenförsörjningen.

"Vid källan kubar jag mina händer till en skopa, och ur denna skopa dricker jag av det rinnande vattnet. Det är ett gott vatten. Det är genomskintligt som solskenet och mjukt som en kvinnas mun. Och det släcker törsten. Underjorden som skall vara så mörk och full av helvetes lort, hur kan den ge ifrån sig detta härliga källvatten?"

(Vilhelm Moberg, Brudarnas källa)

VAD ÄR DÅ EN KÄLLA?

En källa kallas den punkt, där grundvattnet rinner fram ur jord eller berg och bildar en vattensamling med avrinning mot t.ex. en bäck eller sjö.

Oftast tränger grundvattnet fram vid foten av en relativt brant sluttning. Källvattnet håller jämn temperatur på ca 6-8 grader året runt, vilket gör att en äkta källa inte fryser så lätt på vintern – därför kan den ibland vara lättast att upptäcka vintertid. Högst flöde har källorna på våren. Vid många källor kan man hitta en särskild flora, bl.a. olika arter av mossor som trivs där.

FÖRSLAG PÅ KÄLLOR ATT BESÖKA I EMMABODA KOMMUN:

Bokstäverna hänvisar till kartan.

A. Brudarnas källa, Höga-skog. Källan och dess omgivning stämmer bra överens med Mobergs beskrivning av den i romanen med samma namn. Källan rinner mot norr, vilket ansågs ha en särskild helande kraft:

"Det var en välsignad källa som rann i ängen, en läkekälla. Hon tog emot allt ont, som vi förde med oss till henne, hon tog det med sig i sin fåra och förde det bort. För denna källa rann mot norr." (Vilhelm Moberg, Brudarnas källa)
N6293996 E530307
N56°47'20" E015°29'46"

B. Stenkällan, 2,1 km sydväst om Tokelsmåla. En spännande plats, där källan finns vid bergets fot. Kallas även Spakens källa. En annan intressant källa är Brännvinskällan som finns ca 400 m SV om denna plats. Detta är en delvis vattenfylld grotta med guldglänsande yta, där man enligt sägnen brände brännvin i smyg under förbudstiden på slutet av 1700-talet.

N6290401 E524423

N56°45'25.6" E015°23'58.0"

C. Kung Oskars källa

Persmo, Bäckabo
Kung Oskar II lär en gång ha stannat till och druckit ur denna källa och konstaterat: "Ett hälsobringande vatten". Källan utgör början på en bäck. Gott vatten.

N6289741 E527569

N56°45'03.7" E015°27'03.0"

D. Grönkälla

, 1.4 km norr om Algutsboda kyrkby.

Källa med starkt och jämnt flöde och gott vatten. "Har aldrig sinat i mannaminne". Källans omgivning förändrades tyvärr drastiskt av stormen Gudrun år 2005: istället för att ligga gömt i en trollskog, hittar man den nu

Kallt och klart källvatten
smakar gott! (Drottning
Kristinas källa.)

på ett hygge.

N6288072 E535857

N56° 44'07" E015° 35'10"

E. Östra Hällasjö hälsobrunn

Kulturhistoriskt intressant som hälsobrunn vid sekelskiftet 1900. Uppdagades av en jägare ca 1880 som fann det järnhaltiga vattnet i källan mycket hälsosamt. Källan stensattes, ett brunnshus byggdes och snart strömmade folk hit för "att dricka brunn". Brunnsgästerna hyrde in sig i gårdarna och ett sällskapsliv uppstod i byn under sommaren. Verksamheten upphörde år 1921. Enligt Riksantikvarieämbetes fornminnesregister bestod hälsokällan av två olika källor: dels en brunn som man drack ur dels en badvattenskölla. Området kring källan blev tyvärr hårt drabbat av stormen Gudrun i januari 2005.

N6287085 E539554

N56° 43'34" E015° 38'47"

F. Ljusakällan, Bökevara Källa med starkt flöde. Runt Bökevara finns flera spännande källor, t ex Soldatkällan i byns mitt. Alla gårdar i Bökevara var före enskiftet 1828 placerade runt denna. Väster om Bökevara finns Bagerskans källa.
N6285228 E527905
N56° 42'37.2" E015° 27'21.6"

G. Huvudhultakvarns källsystem. Ett flertal naturliga källor hittar man i detta naturreservat. En av dem (en surbrunn) har även använts som hälsobrunn.
N6285443 E532036
N56° 42'43" E015° 31'24"

H. Drottning Kristinas källa, Rassebygd vid Bielkeleden. Enligt den lokala traditionen vilade och drack Drottning Kristina här på sin väg mot Rom. Vacker omgivning och gott vatten. (Kallas även

lokalt Johans källa).

N6276996 E535133

N56° 38'09.8" E015° 34'22.6"

I. Hälsobrunn, norr om Pel-lamåla, Långasjö Denna surbrunn var tidigare en välbesökt hälsobrunn.
N6267537 E527135 /
N56° 33'05" E015° 26'29"

J. Surbrunnsbacken, Norra Kyrkeby, Vissefjärda Före detta hälsobrunn, där man mot betalning stannade och drack på vägen hem från kyrkan. Ett danskt mynt från 1560 är upphittat i källdiket. Är belägen i kohagen norr om bostadshuset.
N6266566 E537595
N56° 32'31" E015° 36'41"

Läs mer om kommunens källor i Algutsboda Sockenbok del VI, 1984: Källor i Algutsboda av Gert Knutsson och Stig Tornehed, samt i Långasjökrönikan, 1997

Ängslador

ÄNGSLADORNA i landskapet är viktiga kulturminnen från äldre tiders byggteknik och odlingstraditioner. Ängsladorna (eller madhus som de också kallades) uppfördes på maderna, längs åar, vid sjöar och vattendrag som regelbundet svämmades över och därför gav näringsrikt vinterfoder till djuren. Höet från slåttern förvarades i ängsladan över sommaren och transporterades sen hem till gården vintertid.

Mer än 120 ängslador finns bevarade i Emmaboda kommun (av 350 registrerade i hela Kalmar län). Den höga siffran kan förklaras med en rik tillgång till vattendrag och sjöar som har resulterat i frodiga madmarker och här har fram för allt Lyckebyån haft stor betydelse.

Läs mer i Länsstyrelsens Ängslador/madhus, Rapport från inventering 1994/95 samt tips på bevarande och skötsel, 1995.

Odlingsrösen

PÅ MÅNGA STÄLLEN i landskapet – ofta i skog eller igenvuxen hagmark – kan man upptäcka små stenrösen,

så kallade odlingsrösen eller röjningsrösen. Rösena kom till när våra förfäder röjde undan sten för att få fram mer

odlingsbar mark. Stenarna samlades i rösen, varav många finns kvar än idag. Runt övergivna torp eller husgrunder i skogen hittar man ofta odlingsrösen som vittnar om att landskapet här en gång i tiden var öppet och odlades. Man vet att människor redan på bronsåldern använde sig av denna metod för att komma åt att bruka jorden. De flesta odlingsrösen i vår kommuns landskap skapades dock av 1700-1800-talets jordbrukare.

Upptäck nya vägar

ISTÄLLET FÖR ATT åka raka vägen till utflyktsmålen kan man välja att köra småvägar, delvis för variationen men också för att de ofta i sig är kulturhistoriskt intressanta. Många småvägar har varit huvudleder i hundratal år och representerar en historisk kontinuitet. Småvägarna uppstod ofta som stigar mellan skiften och markgränser, men även landskapets topografi har spelat in när vägarna uppstod – till exempel var det att föredra för både människor och djur att färdas uppe på en torr ås än i våtmarksområden. Småvägarna bjuder på mycket kulturhistoria – överraskningar i form av vägmärken, milstolpar, hamlade träd, stenrücken, stenvägar, grindstolpar och artrik vägekantsflora med till exempel sommarfibbla, prästkrage och stor blålocka.

KUNGSVÄGEN

Gamla Kungsvägen mellan Stockholm och Karlskrona (sedan 1680) går rakt igenom Emmaboda kommun. I samband med att Karlskrona anlades som bas för krigsflottan behövdes en landsväg som alltid var garanterat

farbar för rikets herrar och trupper och som baserades på ett organiserat system av skjutsstationer och gästgiverier. Men eftersom Kungsvägen följer en grusås kan den ha varit huvudled redan på stenåldern.

Tips! – Åk den gamla Kungsvägen från norr till söder, men välj så långt det går att åka de slingor av vägen som inte idag utgörs av riksväg 28. Många kulturhistoriska lämningar finns kvar från vägens storhetstid!

HANTVERKARGATOR

Längs hantverkargatorna rådde liv och aktivitet efter

att lagen om fullständig näringsfrihet infördes 1864. Här fanns bland andra smeder, skomakare, garvare, vagnmakare, slaktare, bagare och skräddare samlade längs en gata eller by. Exempel på hantverkargator finns utmed vägen mellan Broakulla och Eriksmåla (60 hantverkare var verksamma på denna sträckning) samt längs Klättorp utanför Vissefjärda. Dessa gator var en del av gamla Kungsvägen. Men även i Långsjö fanns det hantverkargator, dels inne i samhället norr om kyrkan, dels i Strängsmåla och Kallamåla.

Cykelleder

FÖLJANDE CYKELGUIDER

utarbetade av Algutsboda hembygdsförening i samarbete med Emmaboda kommun finns tillgängliga på Turistbyrån. De guidar dig genom historiska miljöer och bjuder

på många kulturhistoriska upplevelser på den vackra landsbygden.

- En cykeltur i nordöstra Algutsboda – Glasbruksbygd i bondemiljö, 2,5 mil.
- Cykeltur genom Alguts-

boda – Hantverkargatan och storskogen, 4,5 mil.

- Cykla i Vilhelm Mobergs Födelsebygd, 4,5 mil
- Cykla i Vilhelm Mobergs Utvandarbygd, 4,7 mil

Hamling av träd är en gammal tradition som man fortfarande kan uppleva i välbevarade kulturlandskap som här i Mundekulla. Förut hade hamling en rent praktisk betydelse. De unga grenarna kapades på hösten och löven blev ett nödvändigt tillskott till djurens vinterfoder. Hamling förekommer oftast på lind, lönn och ask.

Vandringsleder

BIELKELEDEN

Bielkeleden är en spännande vandringsled runt Grimman-smålasjön, som bland annat leder till Rostockaholme, där omfattande arkeologiska utgrävningar har ägt rum under det senaste decenniet. Resterna av en ståtlig medeltida gård, som ägdes av riddaren Nils Turesson Bielke, har utgrävts här. Leden har en längd på 5,5 km via skogsstigar, spänger och broar. Mer information samt karta finns på Emmaboda kommuns hemsida.

HISTORISK VANDRING

I EMMABODA

Emmaboda hembygdsförening har sammanställt en historisk vandring i Emmaboda samhälle, där historiska platser och byggnader beskrivs och är markerade med skyltar. Ett litet häfte som guidar dig runt finns tillgängligt på bland annat Turistbyrån.

PÅ UPPTÄCKTSFÄRD

I GLASRIKET

Läs om stenkrossar, mängkamrar, kraftstationer, arbetarbostäder med mera. Glasbruksmiljöerna bjuder på en mängd kulturhistoriska upplevelser som man kan läsa om i de 12 KUL-skrifter som finns att köpa för 10:- styck på varje glasbruksort. Skrifterna beskriver intressanta kulturmiljöer och innehåller alla en karta med en eller flera promenadslingar för varje glasbruksort.

STAMPALEDEN

Stampaleden är en vandring i tid och rum i Lyckebyåns dalgång. Leden är ca 7 km lång med start och mål vid Johansfors Glasbruk. Leden passerar en rad små vattenfall som tidigt utnyttjades för kvarnar, smedjor och stampar. Se även nr 22-30 i denna guide. Vid Stampadammens utlopp låg i gamla tider en stamp, som användes vid tillverkning av ylletyget vadmal och där man dessutom krossade ben till benmjöl. Mer information finns på Emmaboda kommuns hemsida.

TORSJÖLEDEN

Torsjöleden tar dig med på en vandring genom ett landskap skapat av istiden. Leden är ca 7 km lång och går igenom en mycket varierande och vacker natur längs stigar och småvägar. Numera finns det även en familjerunda på ca 2 km. Mer information samt karta finns på Emmaboda kommuns hemsida.

UTVANDRARLEDEN

Denna led genom utvandrabygden passerar tre kommuner – Emmaboda, Lessebo och Tingsryd. Leden är 120 km lång, går i ring och passerar vandrarhem med lämpliga avstånd. Det finns även alternativa vägar om man föredrar att cykla, åka bil eller MC längs leden. Mer information finns att läsa på ledens egen hemsida (www.utvandarleden.se), där det även finns tillgång till en digital karta.

HEMBYGDSFÖRENINGAR I EMMABODA KOMMUN

- Algutsboda Hembygdsförening, 0471-460 75, www.algutsbodahembygdsforening.se
- Emmabodabygdens historiska förening, 070-301 27 85, www.hembygd.se/kalmar/emmabodabygden
- Emmaboda Hembygdsförening, 070-586 18 57
- Linneförs stationshus vänner, 0471-220 66
- Långasjö Sockens Hembygdsförening, 0471-501 71, www.langasjo-hembygdsforening.se
- Moshultamåla gamla skola, www.mobergskolan.se
- Torstamåla Torvmuseum, 0471-460 62
- Vissefjärda Hembygdsförening, 0471-105 83, www.vissefjardahembygdsforening.nu

ANDRA INTRESSANTA HEMSIDOR ATT BESÖKA

- www.agendakulturarv.se
- www.broakullaglas.se
- www.dagarmedmoberg.se
- www.emmaboda.se
- www.fornsok.se
- www.geocasching.se
- www.gis.lst.se
- www.glasriket.se
- www.googleearth.se
- www.hembygds.se
- www.kallakademin.se
- www.kalmarlansmuseum.se
- www.kostaboda.se
- www.kulturarvsforum.se
- www.lansstyrelsen.se/kalmar
- www.mobergsallskapet.se
- www.naturvardsverket.se
- www.raa.se (Riksantikvarieämbetet)

Linnefors
Moshult Algutsboda
reshult Kyrkel
den Johansfors
ängelycke Bod
sjö Broakulla
ahult Plaggebo
tafsström Torsj
måla Emmaboda
vön Lekaremal
riksmåla Jörsbo
Lindås Lassemåla

Text & foto: Nanma Johansson & Helene Gustavsson
Grafisk design: Jan Olsson form & illustration
Tryck: Åkessons tryckeri, Emmaboda maj 2010

Box 54, 361 21 EMMABODA Tel/växel: 0471-24 90 00 Fax: 0471-24 90 19
Besöksadress: Järnvägsgatan 28, Emmaboda
E-post: kommunen@emmaboda.se Webbplats: emmaboda.se